

Příloha k protokolu o SZZ č.

Diplomant: *Ladislava Koukalová*

Vysoká škola: *Jihočeská univerzita PF*

Ateliér arteterapie

Aprobace: *Arteterapie*

Datum odevzdání posudku: *22. května 2006*

Vedoucí bakalářské práce:

Doc.PhDr. Pavel Kalina, CSc

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Téma: Abstrakce jako únik?

Práce obsahuje historický úvod a dále se věnuje rozboru abstraktních tendencí v tvorbě dvou malířek – „klasičky“ české avantgardy Toyen a současné umělkyně Elišky Pokorné. Práce byla zpracována samostatně, jako vedoucí jsem do ní téměř nestihl zasáhnout.

Téma práce v sobě skrývá určité metodologické problémy. Především je předem jasné, že pro uměleckou tvorbu bude platit jiná logika, než pro práce klientů. Dále by mělo být předem jasné, že tu lze těžko dospět k nějakému zobecnění: pro někoho může být abstraktní tvorba prostředkem úniku a pro jiného nikoli. Nedá se tvrdit, že by přechod k nefigurativní práci musel být nutně únikem, ani že nikdy nemůže být únikem.

Práce není metodologicky zcela zvládnuta. Autorka abstrakci jednou označuje jako styl, jindy jako směr, což jsou různé pojmy. Já bych ji, zcela prostě chápal jako způsob vyjádření, tedy ani „styl“, ani „směr.“ Autorka dále vychází z romantické představy o umělcích, kteří „tvoří, aby vyhověli své vnitřní potřebě:“ (s. 5), aniž by při tom brala v potaz, že většinou tvoří už proto, že se to stalo prostředkem jejich obživy (každý člověk pracuje proto, aby vyhověl nějaké vnitřní potřebě, a zároveň si svou práci uprostřed lidského kolektivu vydělává na živobytí). V práci se dále vyskytují některé drobné chyby, které svědčí o ne zcela bezpečné znalosti evropských moderních dějin i dějin moderního umění - tak např. Chagall nebyl Rus, ale Žid (s. 10), a pro něj i pro jeho tvorbu to mělo nepřehlédnutelné důsledky; velká impéria v 19. století nejen nepřicházela o kolonie (s. 9), ale naopak upevňovala své koloniální říše, jejichž rozpad nastal až po 2. světové válce.

Za daleko závažnější než tyto chyby považuji metodiku interpretací, vycházející z terminologie i způsobu myšlení freudovské psychoanalýzy bez ohledu na vývoj moderní psychologie, psychoanalýzy či arteterapie. Jako autor právě publikovaného článku o Freudově *Vzpomínce z dětství Leonarda da Vinci* (Arteterapie 2006) a garant předmětu *Umění a psychoanalýza* nechápu, jak někdo může do úvodu bakalářské práce smrtelně vážně napsat, že „umělecká činnost je vlastně sublimací libida“ a bez ohledu na empirickou zkušenost a Freudovy texty samotné na této představě skutečně založit celou práci. Autorka při tom průběžně ignoruje celé obory, jako je např. vývojová psychologie, psychologie a psychoanalýza dítěte, tak jak byly rozvinuty ve 20. století. Práce se tak místy dostává mimo okruh současného poznání.

Naprostě nevhodné je už označení dva hlavních oddílů práce jako kazuistik – ani jedna není kazuistikou v tom smyslu, jaký toto slovo normálně má. Nejde o kazuistiky. Zavádějící je i snaha všude hledat „freudovskou“ symboliku. Vzhledem k tomu, že všechny předměty jsou buď vyduté, nebo vypouklé, není nic snazšího než vidět ve všem buď falické, nebo vaginální symboly. Otázkou je, k čemu se tím dostáváme. Ironií je, že při analýzách obrazů Toyen autorka minimalizuje význam osobního kontextu (vychází pouze z toho, co si o malířce přečetla, a vůbec se nesnaží využít nepublikované archivní materiály, pokud existují). Úplně

opomíjí také to nejdůležitější, a to je souvislost s vývojem moderního umění, případně odkazy na starší výtvarnou tradici, které jsou evidentní např. u raného *Zátiší* s rybami.

Aplikace freudovských vývojových schémat působení většinou podobně nepřesvědčivě. Naprosto není jasné, proč by bílá, poměrně skromně použitá v obraze *Fata morgána*, měla naznačovat vytěsnění emocí, „obranný mechanismus zásadní pro análně sadistické stádium vývoje libida.“ (s. 25). Interpretace tohoto i dalších obrazů se podle mě stávají trochu samoučelnou hrou s freudovskými termíny, která nijak neosvětluje to, co o malíři už beztak víme nebo tušíme. Práce se naopak pozvedá tam, kde se autorka oprostí od archaických freudovských schémat, a začlení malířčinu tvorbu do sociálních souvislostí. Zajímavé je upozornění na fakt, že tendence k abstrakci se u Toyen objeví ve zlomových a zátěžových obdobích jejího života. V obou případech je ovšem třeba brát v potaz celkové souvislosti vývoj evropského umění, což autorka sama naznačuje poukazem na uznání malířčiny předválečné tvorby v 50. letech, kdy se v západní Evropě rozvíjí informel.

Nemohu nepoznamenat, že místy se autorčina freudovské terminologie ocitá na hranici slovní komiky. Opravdu autorka věří tomu, že naivisté vyjadřovali „pravé pudry“ (s. 10)? Nedávná výstava celníka Rousseau v Londýně a Paříži by ji možná přesvědčila o tom, že věci byly poněkud složitější. Pokud autorka říká, že impresionisté „zrušili tabu pevného obrysu objektu“ (s. 9), pak asi nerozumí tomu, co píše. Opravdu musí schody vždy a všude vyjadřovat sexuální aktivitu? Proč?

Ke s. 28 by bylo dobré podotknout, že dům není symbolem těla jen v „nevědomém myšlení“, ale také v naprosto vědomé symbolice od dob antiky a raného křesťanství. Na s. 73 má být zřejmě urbánní místo urbanistickou, snazší by možná bylo napsat „městskou“.

Práce neuvádí v bibliografii článek I. Kyzourové (Umění 1990), věnovaný Kupkově abstraktní tvorbě jako nástroji umělcova úniku. Necituje ani práci M. Pachmannové, věnovanou ženám v českém umění.

Na druhé straně třeba uznat, že předkládaná práce si zaslouží uznání za rozsah i míru zpracování. Nepochybují, že autorka si s ní opravdu dala práci. Kontrast dvou umělkyně, tvořících ve zcela rozdílné době, je velice dobrým nápadem. Začlenění živé tvorby do práce považuji za odvážné a přinejmenším částečně úspěšné. Práce také přináší celou řadu dílčích postřehů k jednotlivým obrazům a možnostech interpretace jejich nevědomých obsahů, vycházejících často velmi tvořivě buď z nesporného racionálního jádra Freudových teorií, nebo z arteterapeutické praxe, tak jak se vyučuje v Ateliéru.

Vzhledem k výše uvedenému navrhuji hodnotit práci jako dobrou

Návrh na klasifikaci bakalářské práce: **dobře**

Doc.PhDr. Pavel Kalina, CSc v. r.

podpis vedoucího bakalářské práce

V Českých Budějovicích dne: **22. května 2006**

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------